

Univ. — Prof. Dr. Roland Grassberger: PSYCHOLOGIE DES STRAFVERFAHRENS. Zweite, verbesserte Auflage. Springer—Verlag, Wien, 1968.

После осамнаест година од појаве дела проф. Грасбергера „Психологија кривичног поступка“ пред нама је друго издање ове корисне књиге. Њен аутор, који је професор кривичног процесног права на бечком Правном факултету и директор Института за криминологију Универзитета у Бечу, са научним и практичним искуством дужим од три деценије, пришао је разради проблематике психологије у кривичном поступку с дубоким осећањем актуелности питања психологије у овој области кривичног правосуђа и посветио се сав разрешавању ове проблематике. Актуелност и акутност научног излагања психологије кривичног поступка истакали су и његови ученици из редова радника у аустријском кривичном правосуђу. Аутор је већ у првом издању свога дела навео да је овај подстицај ћака умногом био одлучан за писање овог дела. Због овог су у делу и обједињени на изванредан начин научни и практични захтеви кад је реч о студији психолошке проблематике кривичног поступка и примени резултата у пракси. Међутим, одмах треба истаћи да је књига писана уз поштовање једне неопходне и потпуно прихватљиве научне систематике. То није само уопштено искуство, већ и изградња законитости од којих зависи правилан третман и решење психолошких питања у кривичном поступку. У другом издању аутор је узео у обзир све резултате и сва кретања у области психолошких студија многих питања из кривичног поступка. Тако је дело потпуно савремено и у научном и у практичном погледу.

Систематика је постављена тако што се после уводног излагања читава материја дели на три велика поглавља. У првом поглављу аутор је на концизан и за правника приступачан начин изложио основне појмове који правника уводе у области психологије, а затим је изложена карактеристика кривичнопроцесних учесника и одлуке њихових делатности у поступку. На крају је дата и карактеристика стадијума и ситуација кривичног поступка. Може се рећи да сразмера у излагањима појединих делова није увек најсрећнија, али аутора у овом погледу треба и схватити. Његова је тежња, несумњиво, да се најопсежније задржи на питањима психологије кривичнопроцесних учесника, те овој проблематици и посвећује највећи део своје књиге.

У уводном излагању проф. Грасбергер истиче значај психологије кривичног поступка, да би потом изнео и дефиницију психологије кривичног поступка. Значај ове психологије аутор види најпре у томе што је утврђивање чињеничног стања као суд о акту из прошлости изванредно сложен процес, који се одиграва у психи оног који суди. Уз то онај који суди мора

да оцени у исказима других и трагове које је у њиховој свести доиста или тобож оставио спорни догађај. Најзад, сва психичка збивања се опажају посредством других, не непосредно већ путем исказа. Ови сложени психички процеси у кривичном поступку нису подвојени и усамљени, већ узајамно делују на учеснике. Због свега овога настаје и неопходност и корисност савлађивања психологије кривичног поступка. Неприхватљиво је разрешавати психолошке проблеме само на темељу тзв. животног искуства, већ однос према овој психологији мора бити научан. Грасбергер даје следећу дефиницију ове психологије, наиме, он казује да је учење о психологији кривичног поступка систематско излагање психичких збивања која су у кривичном поступку у основи откривања истине и доношења пресуде. Нема сумње да су ова уводна излагања веома поучна и да она морају сваког правника и друге раднике у кривичном правосудју мобилисати на савлађивање психологије кривичног поступка.

После овог и оваквог истицања значаја психологије кривичног поступка и постављања одговарајуће дефиниције, разумљиво је што се проф. Грасбергер потрудио да правницима пружи један краћи преглед основних психолошких знања. Аутор је ово свакако учинио спретно, те му не бисмо чинили никакве примедбе, иако би можда психолози били спремни да подвргну строжијој оцени његова психолошка излагања и да заузму нешто другачије ставове и у погледу садржине и у погледу обима. Међутим, нама се чини да је речено оно што је неопходно и што свакако инструише правнике и друге раднике у кривичном правосудју, кад је реч о неопходним знањима из психологије. Онај ко осети потребу да више научи, мораће да се посвети широј психолошкој литератури. Пажња проф. Грасбергера је усредсређена на питања о стицању објеката психичког живота, на очување и обраду ових објеката и, најзад, на указивање на проблематику снага психичког живота. С овим је, свакако, утврвен пут неопходном психолошком познавању материје која је актуелна за захвате и рад у кривичном поступку.

У оквиру излагања о психолошким карактеристикама кривичнопроцесних учесника и њихове делатности, проф. Грасбергер је сврстао као главна питања: психологију руковођења поступком и оних који руководе поступком; психологију саслушања и саслушаваног лица; психологију процесних странака; психологију присутних грађана и психолошку проблематику при сачињавању записника о процесним радњама. Но, треба истаћи да су ова главна питања веома разрађена и да се под капом сваког од њих разматра читава проблематика која је значајна за само главно питање. Тако се, нпр. у оквиру психологије саслушавања и саслушаваног лица разматрају најпре општи основи саслушања, а потом саслушање окривљеног са свим питањима у вези са признањем и порицањем, да би се после овога дало пуно места психологији сведока и његовог саслушања и, најзад, проучила и психологија вештака и његовог мишљења о одговарајућим спорним питањима.

Завршно поглавље побуђује посебно интересовање. У њему проф. Грасбергер проучава мало обрађивану проблематику психологије стадијума и ситуација кривичног поступка. Реч је најпре о психологији оних који подносе кривичну пријаву, а затим о претходном кривичном поступку, главном претресу, доношењу пресуде и поступку по редовним и ванредним правним лековима. Ова излагања откривају многе мотивације и

понашања кривичнопроцесних субјеката у условима различитих стадијума и положаја у току кривичног поступка.

На крају, али не као мање важно. Штета је што се у нас тако мало пише о психологији кривичног поступка, иако је њено познавање неопходно за све оне који раде у кривичном правосуђу.

Др Драгољуб В. Димитријевић

Dr phil. Klaus Rehbein: METHODENFRAGEN DER KRIMINALWISSENSCHAFT. Kriminologische Schriftenreihe der Deutschen Kriminologischen Gesellschaft. Band 32. Herausgeber: Professor Dr. Dr. Armand Mergen. Kriminalistik Verlag, Hamburg, 1968.

Питања метода у науци о криминалитету представљају стално актуелну тематику, јер методи отварају пут сазнању и од њих и њихове примене зависи правилност и потпуност сазнања и разрешења проблематике криминалитета. Ова и оваква тематика је предмет и монографије К. Ребајна, који о њој говори као филозоф по образовању, социјални педагог у пракси извршења кривичних санкција према малолетницима и као научни сарадник у проучавању погрешних пресуда у немачком кривичном правосуђу. Пред нама је један рад ослобођен кривичноправне догматике и мотивисан криминолошким и педагошким тежњама кад је реч о кривичном делу као реалном садржају и о његовом профилактичком и терапеутском третману. К. Ребајн оправдано истиче да проблем нужно ангажује већи број дисциплина у светлости њихове сарадње, да су посредни теоретско-методолошка питања, да проблем лежи на равни теорије сазнања и да му приликом истраживања треба прићи мултифакторијално. На овај начин дошла је до изражаја сва сложеност како захваћене проблематике тако и њеног проучавања. Због овог је рад и посвећен само једном избору тема, о којима се претежно не расправља исцрпно и до краја. Међутим, чини нам се да аутор ово није могао да избегне, решен да прикаже сву комплексност проучаване тематике.

Прва разматрања су посвећена питањима метода у природним и хуманистичким наукама. Посреди је настојање да се одговори на питање да ли криминологија као наука у погледу метода треба да се оријентише у правцу природних или хуманистичких наука. Аутор подвргава успешној критички математске формуле с којима Ф. Екснер и Е. Мецгер дефинишу кривично дело и одређују елементе његове структуре. Оправдано је речено да ове као и друге формуле крију у себи многе опасности. Научна повезаност криминологије с кривичним правом и методолошким ставовима ради сазнања и схватања стварности, сложенија је него што се то може изразити привидним формулама природних наука. На овом плану аутор се бави разматрањем компонената методологије природних и хуманистичких наука, да би одмах после тога пришао проблематици метода у науци о друштву. Овде он одмерава и просуђује сазнања и разлике између исказа природних и хуманистичких наука, њиховог и убиквитетног важења и интересубјектне подобности за контролisaњем, као и аперсоналните и персоналне условљености. С изванредном осетљивошћу К. Ребајн се односи према питању метода и идеологије. Темељито и савесно он приказује и критикује све оно негативно и разорно што је националсоцијализам